

SOSYOLOGCA

OCAK-HAZİRAN 2019

CİLT:9 SAYI: 17

ISSN: 2146-5207

SON İKİ YÜZYILIN SONU: 1990 SONRASI TOPLUM VE SİYASET DÜŞÜNCESİNDE YOL AYIRIMI

Ertan Eğribel

Özet: Son iki yüzyıldır görülen Batı dünya egemenliğinin etkisinin sonuçları ve/ya da XXI. yüzyılda toplum ve siyaset düşüncesinde görülen yeni eğilimler bütün insanlığı bir yol ayrımına getirmiştir. Bu çalışmada bu ayrımı Doğu-Batı ilişkileri açısından ele alacağız.

Anahtar Kelimeler: Doğu-Batı çatışması, şiddet, otoriterlik, barbarlık.

THE END OF THE LAST TWO CENTURIES: TURNOUT IN SOCIETY AND POLITICAL THOUGHT AFTER 1990

Ertan Eğribel

Abstract: The consequences of the influence of Western world domination over the last two centuries and the new trends in social and political thought in the XXI. century have brought the humanity to a turnout. In this study, we will consider this distinction in terms of East-West relations.

Keywords: East-West conflict, violence, authoritarianism, barbarism.

SON İKİ YÜZYILIN SONU: 1990 SONRASI TOPLUM VE SİYASET DÜŞÜNÇESİNDE YOL AYRIMI

Ertan Eğribel

Bazı tarihi koşullarda dünyanın vicdanı ve sağduyusu kişisel bir isyan ve manifestoya dönüşebilir. Bu konuşma/yazı genel bir çağrı ve ortak duyurudur.¹ Son iki yüzyıldır görülen Batı dünya egemenliğinin etkisinin sonuçları ve/ya da XXI. yüzyılda toplum ve siyaset düşüncesinde görülen yeni eğilimler bütün insanlığı bir yol ayrımına getirmiştir. Mao'ya atfedilen bir ilk söz var. Mao "1789 Fransız Devrimi için ne düşünüyorsunuz" sorusuna (devrimci olmasına karşılık binlerce yıllık Çin devlet geleneğinin verdiği bir ihtiyatla) "değerlendirmek için çok erken" cevabını vermiştir. İki yüzyıl sonra artık modern dünya düzeninin sorunlarını ve sonuçlarını değerlendirme vakti gelmiştir. Günümüzde (Batı üstünlüğünün temeli olarak görülen) Fransız Devrimi ve ilkeleri yanında Endüstri Devrimi (iktisat merkezli açıklamalar) tartışma konusudur. Her iki devrimle oluşturulan düzene alternatif olarak gösterilen Batı sosyalizmi, sosyalist devrim de savunulamamaktadır. Buna karşılık Doğu-Batı sorunu/çatışması çeşitli düzeylerde gündemdedir. Tasvir düzeyinde son iki yüzyılın gelişmelerinin sonucunu veren bu kısa giriş günümüz toplum ve siyaset düşüncesinde ortaya çıkan yeni eğilimleri ele alma imkanı verecektir. XXI. yüzyıl, içinde yaşadığımız ve temel özelliklerini bütün yönleriyle değerlendirmekte zorluk çektiğimiz bir dönem. Ancak son iki yüzyılın toplum ve siyaset modelini belirleyen dönemin koşulları, temel eğilimleri ve farklılaşması içinde anlaşılması mümkündür.

Günümüz toplum ve siyaset düşüncesini belirleyen bakış açısı XIX. yüzyıl Batı dünya egemenliği ve çekişmesi içinde ortaya çıkmış ve en uç noktaya gelmiştir. Başlangıçta Doğu toplumlarının yönetim ve denetiminde Batı toplumlarının görev ve rol üstlenmesi Batı içi çekişmelere neden olmuştur. Batı toplumları Doğu ile hammadde, üretim ve endüstri ilişkilerinin yürütülmesinde ve siyasette etkin bir biçimde rol almıştır. Bu nedenle modern siyaset kuramlarının bir ideoloji/dünya görüşü olarak toplumsallaştırılması gerekmiştir. Batı içinde toplumların ve toplum sınıflarının çelişki ve çatışmalarına, farklı çıkar, konum ve rollerine bağlı olarak toplum ve siyaset düşüncesinde de farklılık ve çeşitlilik söz konusudur. XIX. yüzyıl Batı toplum ve siyaset düşüncesi ulus-devletler ve toplum sınıflarına dayalı birbirine karşıt çeşitli kuram ve/ya da ideolojiler biçiminde yaygınlaşmıştır. Milliyetçilik (ulus-devlet ideolojisi) ve sosyalizm en yaygın toplum ve siyaset düşüncesi olarak günümüze kadar etkili olmuştur. XX. yüzyılda Batı siyasi toplum düşüncesi ve akımlar düzene muhalif niteliğini kaybederek sistem içi toplumlar, devletler arası örgütlenme ve bloklara dönüşmüştür. Batı-dışı toplumlar ve sınıflar modern siyaset ve görüşlere bağlanarak varlık belirtmiştir. "Kısa XX. yüzyıl" (1914/1923-1991) milyonlarca insanın öldüğü iki dünya savaşına tanık olmuş ve sosyalizm de verili düzene karşı muhalif bir dünya görüşü olmaktan çıkmıştır. Devletler arası/toplumlar arası siyasi düzenin bir parçası olarak etkinlik kazanmıştır. Giderek Batı merkezli iki kutuplu dünyada ABD ve Sovyetler

¹ Bu yazı İstanbul Arel Üniversitesi'nde 23.5.2019 tarihinde gerçekleşen "Uluslararası Disiplinler Arası Sosyoloji Çalışma Günleri: Sosyoloji ve Siyaset" toplantısında bildiri olarak sunulmuştur.

Birliği önderliğindeki karşıt uluslar/devletler arası bloklar birbirine yakınlaştıkça bütünsel dünya görüşleri ve siyaset anlayışları gözden düşmüştür. Küreselleşme adı verilen verili yeni düzende Batı egemenlik ve üstünlüğü (toplumlar arası karşıtlık ve dengesizlik) pekişmiştir. Günümüzde modern toplum ve siyaset anlayışına karşıt, ama düzene tehdit oluşturmeyen dar, antici-toplum ve siyaset kuramları/önerileri Batı tarafından gündeme getirilmiştir. Toplum ve siyaset düşüncesi mevcut koşulların bir ürünü olarak toplum gerçeğinin bir parçasıdır. Bu nedenle yeni toplum ve siyaset düşüncesi ve temsil sorunu/krizi ABD küreselleşmesi koşullarıyla ve gerçeğiyle ilişkili olarak değerlendirilmelidir. Batı yeni dünya düzeninin ve toplum düşüncesinin birlikte yeniden örgütlenmesi günümüzün temel özelliğini oluşturmaktadır.

1-Günümüzde sosyolojide ve siyasette ortaya çıkan yeni eğilimleri bir bütün olarak açıklamada zorluk olsa bile yeni toplum ve siyaset düşüncesi toplum gerçeğinin bir unsuru olarak kendini hissettirmektedir. XIX. yüzyılda ortaya çıkan Batı dünya egemenliği/düzeni 1980-90 sonrasında ayırt edici bazı özellikler kazanmış durumdadır. Bu yeni eğilimlerin başında kuramsal düzeyde Batı modern toplum ve tarih modelinin evrenselliği ve ilerlemeciliği görüşünden vazgeçilmesi (postmodern eleştiriler) ve Doğu ile dünya görüşü ve siyaset düzeyinde uyum kurma çabasının son bulması ve karşıt/mutlak kimlikler siyasetinin öne çıkması gelmektedir. Batı XIX. yüzyılda ele geçirdiği dünya egemenliğinin verdiği üstünlükle Doğu toplumları üzerinde egemenliğini yaygınlaştırmış ve kendi sistemi içine katarak XXI. yüzyılda bütün dünyayı kapsayan bir düzen haline getirmiştir. Batı toplumları ve toplum sınıfları da bu siyasetin ortaklarıdır. Batı dünya egemenliğinin en son sınırına, uç noktasına gelişi ve yeni bir sıçramadan, aşamadan söz edilmemesi, verili düzenin toplum, tarih ve mekan koşullarından koparak yabancılaşmasına ve otoriterleşmesine neden olmuştur. “Yeni dünya düzeni”, “küreselleşme”, “tarihin sonu”, “ulus-devletin sonu”, “sosyalizmin sonu”, “bütünsel yönelimlerin/ideolojilerin sonu”, “toplumsalın sonu”, “iletişim çağı/bilgi toplumu/ağ toplumu/gözetim toplumu” gibi iletişim kaynaklı görüş ve kuramlar bunun bir sonucudur. Bu kuramlar Batı dünya egemenliğinin, Batı lehine kurulu dünya denge/sizliğinin mutlaklaşmasının bir ifadesidir. Bu süreçte Batı toplumları ve toplum sınıfları da verili düzen üzerinde etkinliğini yitirmiştir. Uygarlıklar arası ilişkilerde Batılılaşma, modernleşme girişimlerinin resmi siyaset olmaktan çıkması, Batı eksenli “uygarlıklar çatışması” ve farklılaşması görüşünün gündeme gelmesi, çelişkilerin mutlaklaştırılması, geleceğin belirsizleşmesi/donması aynı gelişmelerin bir başka görünümüdür.

2-Günümüz Batı dünya siyasetinin temel/yeni eğilimlerinin belirlenmesinde en etkili olan olay Berlin duvarının yıkılması ve Sovyetler Birliği’nin tasfiyesidir. Nitekim bu olay tamamlanmış yeni bir başlangıcı değilse bile en azından XX. yüzyılın sonunu belirtmektedir. Bu değişimin Batı sosyalizminin başarısızlığı olayının ötesinde bir anlamı vardır. Artık ABD eksenli/merkezli yeni dünya düzeni, Sovyetler Birliği’nin, çeşitli toplumların ve sınıflarının, Doğu yönetimlerinin aracılığına gerek duymadan, Doğu ile doğrudan ilişkilerde kendi askeri, siyasi baskısını, otoritesini duyurmaktadır. Sovyetler Birliği’nin tasfiyesi ABD eksenli yeni dünya düzeni/küreselleşmenin en güçlü gerekçesi olarak sunulmuştur. Sovyetler Birliği’nin tasfiyesi sadece Batı yaklaşım biçimi açısından ele alınmış, Rusya’daki sosyalist düzenin getirdiği sınırlılıklar üzerinde durulmakla yetinilmiştir. İki kutuplu Batı dünya düzeninin tasfiyesi gerçek boyutları ile tartışılmamıştır. İki kutuplu dünya Batı tarafından Doğu toplumlarını denetim altında tutmak için iki öneri, iki seçenek ama

Batı sistemi olarak gündeme getirilmiş, bunun dışındaki arayışların önüne geçilmiştir. Doğu'nun yönetimi ve denetimi konusunda kuşku ortadan kalınca Sovyetler Birliği'nin başını çektiği blok, sosyalist yönetimler kendilerini kolaylıkla tasfiye etmiştir. Başta Rusya olmak üzere çeşitli Batı sosyalist ülkeleri Batı dünya egemenliğine geçerliliğini kanıtlamış biçimde yer almaktan hiçbir biçimde kaygı duymamışlardır. Rusya'dan son dönemde kopmuş olan Batı komünist partileri de ya kendini reddetmiş ya da diğer siyasi partiler gibi düzenin bir unsuru haline gelmiştir.

3-İki kutuplu dünyanın sonu tüm dünya düzeyinde küre-muhafazakarlaşma ve otoriterleşme olarak ortaya çıkmıştır. Batı'nın kendisini bütün yönleriyle Doğu'dan ayırması ve farklılaşması, iki cephenin karşılaştığı Osmanlı tarihi coğrafyasının belirlediği sınır bölgesinde çatışma, şiddet, saldırganlık olarak kendini duyurmaktadır. İki kutuplu dünyada Sovyetler Birliği ve Türkiye iki karşıt blokta yer alarak Doğu ülkeleri ile İslam dünyası ve Orta Asya Türk halkları arasında bir perde oluşturmuştur. Türk ve İslam ülkelerinin sorunlarının çok daha öncesinden görülmesi bu yolla engellenmiştir. Türkiye'de anti-komünizm uluslararası ilişkiler düzeyinde Sovyetler Birliği karşıtlığı olmaktan ileri gitmemiştir. Bunca yıldır Türk siyasetinin ekseninde ABD ve Sovyetler Birliği olmasına karşılık ne ABD, ne de Sovyetler Birliği/Rusya uzmanı yoktur. Solcularımız da aktarmacılığın ötesine geçmemiştir. Aynı durum sağ-muhafazakar olarak adlandıran kesimler için de geçerlidir. Sovyetler Birliği dağılınca kendisini Türkçü veya İslamcı olarak tanımlayan siyasetlerin, kadroların Orta Asya halkları ile ilişkisi bir yana, bu ülkeler ve halklar hakkında hiçbir bilgisi olmadığı açıkça ortaya çıkmıştır. Aynı bilgisizlik Orta Doğu İslam ülkeleri için de geçerlidir. Osmanlı'nın olmadığı I. ve II. Dünya Savaşı sonrası gelişmelerde Doğu toplumları, Orta Asya ve Ortadoğu İslam ülkeleri Batı sosyalizmi ve kapitalizminin etkisinde biçimlenerek çeşitli sorunlarla karşılaşmışlardır. İki kutuplu dünyada İslamcı ve Türkçü/Turancı akımlar Orta Asya ve Orta Doğu İslam ülkelerinin deneyimlerinden yararlanma, ortak girişimde bulunma amacını taşımamışlardır. Ancak günümüzde koşulların değişmesi ile bu ülkeler daha yakından tanınmaya başlanmıştır. II. Dünya Savaşı sonrasında ABD ile ittifak ilişkimize bağlı olarak başta Ortadoğu Üniversitesi olmak üzere adı Orta Doğu olan birçok yeni kurum kurulmuş olmasına rağmen bu ülkelerle ilgili devlet ve üniversite düzeyinde etkili "uzman" diyebileceğimiz kişiler yoktur. Bu ülkelerle olan ilişkilerde Batı'ya öncülük edemediğimiz gibi, İslam ve Türk kökenli Doğu ülkelerine örnek olmamız da söz konusu olmamıştır. İlişkilerimiz Batı'nın izin verdiği alanlarda, Batı'ya yandaşlıktan öteye geçmemiştir; tanıma, denetim ve yönetim işleri bizim dışımızda, Batı devletleri tarafından yürütülmüştür. Günümüzde de değişen bir durum söz konusu değildir. Türkiye yakın zamanda Büyük Ortadoğu Projesi içinde kendine karşıt yeni ilişkiler içinde yer alırken, bu çelişki toplum içinde karşıt cephelere bölünme, çeşitli siyasi kadrolar düzeyinde küre-muhafazakarlaşma ve otoriterleşme görünümünde ortaya çıkmıştır.

4-Sovyetler Birliği'nin tasfiyesiyle birlikte yeni dünya düzeninin yıkıcı-kurucu ilk sonuçlarının ifadesi "Büyük Ortadoğu Projesi" olmuştur. Türkiye ve Sovyetler Birliği'nin Doğu-Batı çekişmesinin odaklandığı sınır bölgesinde etkinliğinin sınırlandırılması, ABD'nin Doğu-Batı çatışmasında sınır bölgesinde çatışmanın doğrudan esas tarafı (merkezi) olarak ortaya çıkması, Huntington'un "uygarlıklar çatışması" tezinde gündeme getirilmiştir. Batı kendisini Doğu'dan farklılaştırmış ve bütünüyle ayırmıştır. "Genişletilmiş Büyük Ortadoğu Projesi"yle, geçmişte Doğu-Batı ilişkilerinin denetlendiği sınır bölgesinin bütününe

Brzezinski'nin tezinde "kaos coğrafyası" olarak adlandırılması tüm bölge hakları gibi Türkiye'nin de yeni dönemdeki en büyük sorunu olmuştur. Kuramsal düzeyde etnik, dini, mezheplere ve cinsiyete dayalı "kimlik siyaseti", "çokkültürlülük", "sivil toplumculuk", "yeni toplumsal hareketler", bunun bölge üzerindeki toplum ve siyaset düzeyinde uygulamaları (Körfez Savaşı, Arap Baharı, bir bütün olarak Osmanlı mirasının tahribine yönelik olan "Orta Doğu'nun Balkanlaşması") provokasyonlara açık, kırılğan bir toplum yapısı ve büyük bir yıkım yaratmıştır. Doğrudan ABD müdahalesi, saldırganlık, şiddet ve iç savaş Batı tarafından I. ve II. Dünya Savaşı sonrası Balkanlarda, Kafkasya'da, Orta Asya'da ve Orta Doğu'da kurulu dengeyi geçersiz hale getirmiştir. Bu kargaşa ortamında denetimli "göç ve güvenlik kuramları" geçmişten farklı bir biçimde öne çıkacaktır. XX. yüzyıl boyunca anti-komünizmi toplumlar arası ilişkilerde devlet siyasetinin temeli yapan Türkiye'nin Sovyetler Birliği'nin tasfiyesini kaygıyla karşılaması, yerinin ve konumunun belirsizleşmesi, yeni dönemde ABD ile her olayda sürekli karşı karşıya gelmesi, Rusya'ya yaklaşması veya Rusya'nın yanına itilmesi, etkisizleştirilmesi ve ABD ile çatışması rastlantı değildir. Rusya'nın XIX. yüzyıl sonrası modernleşmesinin ve Batı içinde öncülük önerisinin temeli Doğu ile sınır ülkesi ve Batı'nın sınır karakolu olarak Batı içindeki çekişme içinde Batı'ya yeni saldırı yolları tanıtmak ve direnç gösteren Doğu halklarını denetim altına almaktır. Günümüzde de Rusya yeni bir dünya siyaseti ve görüşü önermek yerine verili düzen/sistem içinde benzer bir rol üstlenmektedir. "Avrasyacılık" veya "Şengay Beşlisi" bu yönde bir girişim olmanın ötesine geçmemektedir.

5-XXI. yüzyılın en belirgin yeni eğilimlerinin başında Batı toplum ve siyaset düşüncesinin Doğu ile ilişkisinin Batı üstünlüğü temelinde ayrışması/kesilmesi gelmektedir. Artık Batı toplum modeli ve siyaseti Doğu yönetimlerine ve toplumlarına bir model olmaktan çıkarılmıştır. Batılılaşma Batı tarafından önerilen ve Doğu ülkelerince tutulması gereken resmi yol olmaktan çıkmıştır. Modern toplum ve siyaset modeli öncelikle Batı tarafından eleştirilmiş ve Doğu'da da bu yönde arayışlar seçenek olmaktan çıkmıştır. Batılılaşma yerine ABD eksenli küreselleşmenin veya yeni dünya düzeninin ikamesi ABD denetiminde veya ABD egemenliğini aşmak söz konusu olmadan, küreselleşme koşulları altında bölgesel düzeyde yeni birliklerin oluşturulması biçimindedir. ABD küresel dünya egemenliği altında geleneksel Çin, Hindistan gibi Doğu uygarlık merkezleri yanında Batı'da da Avrupa Birliği ve Rusya merkezli yeni bölgesel birlikler oluşturulmaya çalışılmaktadır. Esas çelişki ve çatışma uluslararası düzeyde eski Osmanlı tarihi coğrafyası ve etkinlik sahası içinde ortaya çıkmaktadır. Büyük Ortadoğu merkezli bir bölgesel bütünlük olarak dünyadaki çeşitli merkezi bölgesel birlikler arasında askeri, siyasi çekişme ve çatışmaların hemen yanıbaşında istikrarsız/güvensiz kaotik bir sınır bölgesi olarak biçimlenmiştir. Batılılaşma döneminde olduğu gibi günümüz küreselleşme girişiminde de toplum olarak sorunlarımızın çözülmesi, toplumu biçimlendirme çabası olmaktan çok Batı dünya sistemine şu veya bu biçimde uyum sağlamamız olmuştur. Batı toplum ve siyasi düşünce akımlarının bunun dışında bir şey öğretmeleri, önermeleri söz konusu değildir. Bu durum geleneksel Doğu toplumlarıyla birlikte kendi tarihimize, konumumuza ters işlere girilmesine neden olacaktır.

6-Geçmişte Batılılaşma, bugün de küre-yerelleşme adına Doğu toplumlarına ve Türkiye'ye önerilen devlet ve toplum düzeyinde yapı değişikliği önerileri yerlilik, millilik, devrimcilik, ilerici olarak tanımlanmasına karşılık tümü Batı kaynaklıdır. Birbirine karşıt,

farklı siyasi kadroların tasası Batı'nın Doğu'ya yönelik yönetim ve denetim sorunlarının çözümü, uyumun pekişmesi adına Batı doğrultusunda biçim kazanmak olmuştur. Günümüzde mesele yeni Batı sistemine uygun bir biçim almak olunca Doğu ülkelerinin ve Türkiye'nin temel eksen ABD olmuştur. Türkiye'de sadece gelenekten vazgeçen sol kesimler değil, sağ-milliyetçi-muhafazakarlar da ilginç bir biçimde "değişim" in sözcülüğüne soyunmuşlardır. 1950'lerde iktidara gelen sağ-muhafazakarların değişimin öncülüğü yanında ABD yandaşlığının şampiyonluğunu üstlenmeleri rastlantı değildir. Sonrasında da, özellikle 1990'lardan başlayarak sağ-muhafazakar kadrolar devletin otoritesi ve iktidarla özdeşleşerek kendilerini yerli, ilerici, devrimci, dirilişçi olarak tanımlamışlardır. Çeşitli siyasi kadrolar arasındaki tartışma, çekişme dış siyasetlin belirleyiciliği temelinde, ABD eksenli Batı sistemi içinde konumumuz ve rolümüzle ilgili kapı önü çekişmesi olmaktan ileri gitmemektedir. Siyasette takım anlayışı egemen olduğu için hata ve yanlışlıklar, sorun ve yolsuzluklar takım yandaşlığı çerçevesinde görünmez, ihmal edilebilir, gizlenir hale gelmiştir. Önerilen, Doğu-Batı çatışması içinde toplum sorunlarına, dengesizliğe ya da çekişme ve çatışmaya çözüm değildir. Bu nedenle Batı toplum ve siyaset düşüncesi içinde öne çıkan akımlar, karşı çıkışlar, öneriler, toplumun ideolojisi olmaktan uzak, topluma yön vermek isteyen çeşitli kadroların, devletin dış siyaset önerisi/görüşleri olarak kalmıştır.

7-Günümüz toplum ve siyasi düşüncesi verili düzen içinde sorunlara çözüm aramaktadır, toplumlar arası sorunlara, Batı lehine kurulu dünya denges/sizliğine, Doğu-Batı sorununa ve çatışmasına bir çözüm getirme çabasında değildir. Belli başlı toplum ve siyaset kuramları, uluslararası ilişkiler anlayışı dünya görüşünden veya toplum ideolojisi olmaktan uzak, egemen düzen savunucularının görüşleri, siyaset önerileri ve uygulamaları biçimindedir. Tarih bilgisinin günümüz sorunlarının anlaşılması ve aşılmasına izin verir bir biçimde gündeme gelmemesinin ötesinde tarih anlayışları/dünya görüşleri ve ideolojilerden vazgeçilmiştir. Dünya tarihinin zenginliği ve özelliği bir yana itilmiştir. ABD eksenli küresel siyaset düşüncesi Batı üstünlüğüne dayalı düzene katılmada çözüm reçetesi özelliği kazanarak belli kalıplarla donmuştur. Verili dünya düzeni mutlaklaşırken toplum düzeyinde depolitizasyonun yaygınlaşmasına karşılık toplumlar arası sorunların verili dünya düzeni içinde "müzakere" yöntemine dayalı "ABD barışı" çerçevesinde çözülmesi bu nedenledir. Uluslararası İlişkiler bölümleri eğitim ve öğretimde de bu yönde bir rol üstlenmiştir. Dünya siyasetinin tekeli ABD'nin temsil etmesi, koşullardan bağımsızlaşması kaotik bir dünya düzeninin, güce tapınmanın ve muhafazakarlaşmanın temelini oluşturmaktadır. 11 Aralık 2001 ABD ikiz kuleler saldırısı/darbesi ve onun küçük ve beceriksiz bir karikatürü olan 15 Temmuz saldırısı/darbesi dünya ve bölgesel düzeyde siyasetin istihbarata dayalı bir operasyona dönüştüğünün göstergesidir. Toplumsuz siyasetteki bu yeni eğilim kitleleri ideolojik düzeyde yönlendirmede etkili olsa da siyaset toplumdan kopuk, otoriter, tepeden inme, uzmanca bir girişim ve komplolar dizisine dönüşmektedir. "Umutsuz/Felaket ideolojileri" veya "distopik dünya tasarımları"nın toplum ideolojisi olarak gündeme gelmesi sorunlar karşısında toplum düzeyinde etkisizleşmenin bir uzantısıdır.

8-Günümüzde siyaset ve toplum düşüncesi ve uluslararası ilişkilerin çerçevesi "ABD Barışı" ile sınırlıdır. Yeni bir düzen alternatifi ve dünya görüşü arayışları son bulurken siyaset düşüncesinin ve uluslararası ilişkilerin temel kavramları ve işleyişi "devlet/iktidar", "diplomasi", "savaş/barış", "kriz", "çıkar/güç", "güvenlik" çerçevesinde, uzmanca, düzen içi "müzakerelere" indirgenecektir. Toplum ve toplum güçlerinin düzeni etkilemeleri,

sorunlarının çözümü yönünde arayış ve önerilerinin ifadesi olan toplum ideolojileri yerine (siyaset düşüncesinin yerini dolduran bir dizi kavramlar ve güçleri belirten) devlete karşı/dışında/ötesinde “uluslararası örgütler”, “hükümet dışı kuruluşlar ve sivil toplum örgütleri”, “çokuluslu şirketler”, “etnik/dini gruplar”, “terör örgütleri”, “baskı grupları ve lobi-ler”, “komplocu gizli tarikatlar” vb. öne çıkacaktır. Bu nedenle uluslararası ilişkilerde temel yaklaşımlar belli bir dünya görüşünün dışında “yapılandırmacı yaklaşım”, “liberalizm”, “bağımlılık yaklaşımı”, “entegrasyon teorileri”, “karar alma yaklaşımları”, “demokratik barış teorisi” gibi sistem içi düzenleme ve girişimlere dönüşmüştür. Temel konu ve sorunlar uluslararası terörizm, uluslararası krizler, insan hakları ve hukuk, çevre sorunları, etnik çatışmalar, açlık/yoksulluk, uluslararası göçler, islamofobi, totaliterlik olarak tanımlanırken, (sorunların kaynağı olan düzenden çözüm beklenmesi söz konusu olduğundan) ABD eksenli uluslararası ilişkiler ve kurumlar çerçevesinde çözümlenmeye ve denge kurulmaya çalışılacaktır. Doğu ülkelerinin yönetimleri ve siyasi kadrolar Batı tarafından belirlenmiş ilişki ve kuramlar çerçevesi içinde hareket etmekte, verili sistemi ve kuramları sorgulamak yerine kendi toplum ve tarihinde eksiklikler ve sorunlar aramakta, bu yönde verili düzene uyum göstermeye çalışmaktadırlar.

9-Toplum ve siyaset düşüncesi ve uluslararası ilişkiler teorisinde son iki yüzyılda geçerli olan eğilim geleneksel Hint, Çin ve Yakın Doğu uygarlıkları dışında, Yunan-Roma, Latin, modern ve son dönem ABD eksenli küresel siyasi ve devlet geleneğiyle ilişkilidir. Doğu’da askeri-siyasi sorunların ele alınışı ve çözümü, Batı uygarlık serüveni ve siyaset/devlet düşüncesiyle sınırlanmaktadır. Özellikle son temsilciliğini Osmanlı’nın yaptığı Doğu’nun savunucusu ve sözcüsü “Yakın Doğu asker devletler geleneğinin” son bulduğu XX. yüzyılın ilk çeyreğinde ortaya çıkan “Osmanlı sonrası/Osmanlı’nın olmadığı” Batı dünya düzeninde Batı siyaset önerileri tek geçerli yöntem olarak öne çıkmıştır. Soğuk Savaş sonrasında uluslararası ilişkiler bütünüyle değişiklik göstermiş, Batı içi bloklar arası çelişiklere dayalı uluslararası örgütlerin etkinlik ve prestiji de ortadan kalkmıştır. Uluslararası ilişkiler toplum ve siyaset düşüncesinden, ideolojilerden bağımsız, tarihten ve koşullardan kopuk dünya egemenlik ilişkilerinde askeri-siyasi üstünlük sağlayan merkez gücün belirleyiciliği, uygulayıcılığı ve yönlendiriciliği temelinde işlemektedir. Gerçekte uluslararası ilişkilerin temel kaynağı ABD eksenli verili sistemin işleyişini ve mutlaklığını sağlayan denetim, gözetim, şiddet ve güç/üstünlük ile sınırlanmıştır. Verili düzen içinde artan uluslararası örgütlerin denetim, yönetim ve gözetimi altında günümüz dünyası daha güvensiz hale gelmiştir. Günümüzde verili düzen mutlaklaştığı, yeni bir çözüme, sıçramaya izin vermediği için toplum ve siyaset düzeyinde dünya uygarlık birikiminin, insanlığın birlik ve dayanışmasının tahribi en büyük sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. ABD dünya egemenlik düzeninin mutlaklaşması, tarihten, koşullardan, toplumdan kopması “küresel barbarlık çağına giriş” olarak tanımladığımız yeni bir eğilimin giderek güç kazanmasına neden olmaktadır. ABD dünya egemenliği koşullardan, toplumlardan bağımsız, mutlak oligarşik bir yapıya dönüşürken bütün dünya halklarına, uygarlık birikimine ve insanlığa yabancılaşmıştır. “Bölgesel alt birliklere” dayalı farklılaşma ve çatışma alanları kitlesel şiddet ve katliamların altyapısını oluşturmaktadır.

10-Günümüz dünya sorunları en uç sınırına kadar gelmiş ve sorunların çözümü için koşullar olgunlaşmıştır. Ancak verili dünya düzeni yeni bir aşamaya, sıçramaya izin vermediği için çelişki ve çatışmalar, sorunlar mutlaklaşmaktadır. Mevcut dünya egemenliği insani

değerlerin içini boşaltarak, çürüterek dünyayı bir yıkıma götürme pahasına kendi varlığını sürdürme çabasıdır. ABD eksenli dünya düzeni günümüzde bütün insanlık tarihi ve birikimi için tehdit oluşturmaktadır. Batı dünya egemenliğinin en belirgin özelliği, son iki yüzyıllık serüveninde yıkıcılık ve kuruculuktur. Günümüzde Batı toplumları ve sınıfları kurucu bir rol üstlenmekten vazgeçmiş ve dünya egemenliğine dayanarak mevcut sorunlarla birlikte yaşamayı seçmiştir. Bu nedenle günümüzde insan yaşamı, tarih, toplumsallaşma değersizleşmiş, siyasetten ahlaka kadar temsil sorunu, kaos, belirsizlik, umutsuzluk, çelişki ve çatışmalar, farklılaşmalar gündelik yaşamın bir parçası olmuştur. Bunun sosyoloji ve siyasette ifadesi "güvenlik" paranoyası ile birlikte toplum ideolojisi düzeyinde İslamofobi ve buna karşıt köktenci Batı düşmanlığının birlikte gündeme gelmesidir. Batı dünya egemenliğinin mutlaklaşması ve insanın birliği ve bütünlüğünü tahrip etmesi şiddete dayalı yeni bir yaşam tarzını ve otoriter gözetim-denetim ilişkilerini öne çıkarmıştır. Mevcut dünya düzeni tarihi ve toplumsal koşullardan, toplum içi çelişki ve çatışmalardan, düzenin işleyişi sırasında ortaya çıkan sorunlardan bağımsızlaşmıştır. Tarihten kopuk, toplum-dışı, uzmanca/kurmaca stratejik bakış açıları komplo teorileri biçiminde toplumsallaştırılmaktadır. İletişim araçları ve teknolojisi verili ilişkilerin ve görüşlerin örgütlenmesinde, oluşmasında ve aktarımında bu yönde bir görev ve rol üstlenmiştir.

Günümüz toplum ve düşüncesi ABD kaynaklıdır ve farklı siyasi-toplumsal kuramlar mevcut düzene alternatif yeni bir siyaset veya toplumsal çözüm önerileri olarak değil, verili dünya düzeni içinde çeşitli farklılık ve özellikleri işaretlemektedir. Günümüzde ABD eksenli dünya düzeni askeri, siyasi, iktisadi anlamda ilişkilerin denetimini elinde tutmaktadır. ABD, toplum ve siyaset düşüncesinde, uluslararası ilişkilerde önemli ve belirleyici bir konumdadır. Mevcut koşullar siyasi, askeri, toplumsal, kültürel planda reel bir gerçekliği ve dengeyi belirtmektedir. Ancak bu durum Doğu ve Batı toplumlarının hak ve hukukunu, yeni bir dünya isteğini ve bu yönde değişiklik arayışını ortadan kaldırmaz. Günümüz dünya sorunları, mutlaklaşmış şiddet, buharlaşmış gelenek ve muhafazakarlaşma, totaliterlik, soygun, sömürü, yoksulluk, kitlesel zorunlu göçler, katliamlar, değersizleşme, belirsizlik ve temsil sorunu, çevre sorunları, savaşlar, anti-toplumsallaşma vb. bütün yönleriyle tüm dünyanın gündemindedir ve çözüm beklemektedir. Dünya sorunlarını aşmak, insanca bir dünyada yaşamak istiyorsak mevcut düzen anlayışıyla, toplum ve siyaset düşüncesiyle yetinmemiz söz konusu değildir. Mevcut düzeni aşmak, sorunların yükünü çeken Doğu toplumlarının ötesinde bütün insanlığın bir hakkıdır. Bu hakkın Batı'ya devredilemeyeceği, Batı toplum ve sınıflarından çözüm beklenemeyeceği dünyanın son iki yüzyıllık deneyimi sonrasında açıkça ortaya çıkmıştır. Amacımız Doğu-Batı çatışmasını kışkırtmak ve dünya egemenliğinin aşılmasını sadece bir cephe değişikliği ile sınırlamak değil, bütünüyle aşmak olmalıdır. Sorunların yükünü çeken başta Doğu toplumları olmak üzere, bütün toplum güçlerinin sorunlarının çözümünde etkili olması gerçek özgürleşmeyi, barışı, kardeşliği, hakkı, hukuku, eşitliği, zenginliğin adil bir biçimde dağılımına izin veren yeni bir dünyanın ve geleceğin kapısını açacaktır.

Ya küresel barbarlık düzeni ya da yeni bir dünya tasarımı. Bugünün ve geleceğin gündemi budur.

